

ISBN 960-7329-14-7

Κολλέγια

*Προπομποί των
Ιδιωτικών Πανεπιστημίων*

ΜΕΤΑ

• 2.000

ΑΛΦΑ ΕΚΔΟΤΙΚΗ

Ιδιωτικά Ιδρύματα Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης: Ιδρυση και Λειτουργία

ΤΟΥ ΚΩΣΤΑ ΚΑΡΚΑΝΙΑ*

Τα τελευταία χρόνια έχουν γίνει πολλές συζητήσεις για την ανάγκη υπάρξεως και τον τρόπο ιδρύσεως ιδιωτικών ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης - ιδιωτικών πανεπιστημίων.

Σκοπός αυτού του άρθρου είναι να παρουσιάσει κάποιες σκέψεις για τον τρόπο ιδρύσεως και λειτουργίας τέτοιων ιδρυμάτων εφόσον για την ανάγκη υπάρξεώς τους έχουν μιλήσει πολλοί άλλοι.

Εξ άλλου υπάρχει γενική συμφωνία σε δύο τουλάχιστον διαπιστώσεις:

1. Αρκετά τμήματα των ελληνικών πανεπιστημίων και Τ.Ε.Ι. δεν λειτουργούν σωστά (για μερικούς δεν λειτουργούν καν) για διάφορους λόγους, που έχουν αναφερθεί σε πολλά άρθρα και μελέτες.

2. Ούτως ή άλλως ο αριθμός σπουδαστών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης πρέπει να αυξηθεί ενώ συγχρόνως ο αριθμός σπουδαστών στα υπάρχοντα ιδρύματα να μειωθεί.

3. Στην λύση των παραπάνω προβλημάτων είναι δυνατό κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις να συμβάλει η ίδρυση ιδιωτικών (μη κρατικών) ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Θα ήθελα από την αρχή αυτού του άρθρου να αναφερθώ σε μερικές βασικές έννοιες που θα διευκολύνουν την κατανόηση των απόψεων που ακολουθούν.

Κατ'αρχήν πιστεύω ότι **είναι λάθος να μιλάμε για ιδιωτικά πανεπιστήμια ενώ θα ήταν σωστό να μιλούσαμε για ιδιωτικά Ιδρύματα Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης (Ι.Τ.Ε).**

Όλοι γνωρίζουμε ότι ο όρος Πανε-

πιστήμιο είναι συνυφασμένος με την λειτουργία στον ίδιο χώρο ανώτατων σχολών, που καλύπτουν μια ποικιλία γνωστικών αντικειμένου μεταξύ των οποίων πρέπει να υπάρχουν η φιλοσοφία, η τεχνολογία, οι τέχνες, η ιατρική.

Αν ίσχυε αυτός ο ορισμός τότε στην Ελλάδα τα Πανεπιστήμια θα ήταν δύο (Πανεπιστήμιο Αθηνών και Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης).

Είναι περίεργο να μιλάμε για Οικονομικό ή για Αγροτικό Πανεπιστήμιο. Ευτυχώς που το Πολυτεχνείο Αθηνών παρέμεινε Πολυτεχνείο.

Υπ'αυτήν την έννοια θα έπρεπε να μιλάμε για Ιδιωτικά ΙΤΕ και όχι για Ιδιωτικά Πανεπιστήμια.

Θα ήταν βέβαια δυνατόν κάποιες από αυτές τις Ιδιωτικές Τριτοβάθμιες Σχολές να **εξελιχθούν σε Ιδιωτικά Πανεπιστήμια** μετά από πολλά χρόνια.

Πώς πρέπει να ιδρυθούν και να λειτουργήσουν τα ιδιωτικά πανεπιστήμια; Το ερώτημα είναι πάρα πολύ μεγάλο για να απαντηθεί σε λίγες γραμμές. Τα κύρια θέματα που τίθενται είναι:

1. Πώς θα ιδρυθούν τα ιδιωτικά ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης;

2. Ποιο θα είναι το καθεστώς ιδιοκτησίας;

3. Ποια θα είναι η αρχική πηγή ελέγχου και πως θα εξασφαλιστεί στην συνέχεια ο επιστημονικός έλεγχος της λειτουργίας;

4. Η λειτουργία των ιδιωτικών ΙΤΕ θα είναι ίδια με εκείνη των ελληνικών δημόσιων πανεπιστημίων;

5. Ποια θα είναι η σχέση των ιδιωτικών πανεπιστημίων με την κοινωνία;

ΤΡΟΠΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ

Πολλές συζητήσεις έχουν γίνει τα τελευταία χρόνια για την ανάγκη να αλλάξει το Σύνταγμα για να γίνει δυνατή η ίδρυση και λειτουργία ιδιωτικών Ι.Τ.Ε. (ιδιωτικών πανεπιστημίων).

Πιστεύω, ότι κάτι τέτοιο δεν είναι απαραίτητο ή τουλάχιστον δεν είναι απαραίτητο αυτή τη στιγμή, γιατί **υπάρχουν νόμιμοι τρόποι που επιτρέπουν την ίδρυση και λειτουργία ιδιωτικών ΙΤΕ.** Θα αναφέρω μερικούς από αυτούς:

1. Είναι δυνατή η ίδρυση και λειτουργία ιδιωτικών ανώτερων σχολών. Η άρνηση του Υπ. Παιδείας να θεσπίσει τις απαραίτητες διαδικασίες και να χορηγήσει τις σχετικές άδειες είναι εντελώς παράνομη.

2. Είναι δυνατή η νομοθέτηση ειδικής διαδικασίας ελέγχου της λειτουργίας των υπαρχόντων Ιδιωτικών Ιδρυμάτων Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης - αναφέρομαι στα ιδιωτικά Κολλέγια, που λειτουργούν και έχουν χιλιάδες σπουδαστές κάτω από την κάλυψη ξένων πανεπιστημίων. Είναι τουλάχιστον ανόητο να μη θελει το Υπ. Παιδείας να δει την πραγματικότητα.

3. Είναι κατά τη γνώμη μου δυνατή η ίδρυση και λειτουργία τέτοιων κολλεγίων κάτω από αντίστοιχη κάλυψη ελληνικών πανεπιστημίων. Αν συνέβαινε κάτι τέτοιο θα ήταν δυνατόν να έχει πολλές θετικές επιδράσεις στα ίδια τα ελληνικά πανεπιστήμια (όχι μόνο οικονομικές).

ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ

Ενα μη κρατικό Ι.Τ.Ε. (πανεπιστήμιο) μπορεί να είναι:

-Ενας κερδοσκοπικός ιδιωτικός οργανισμός (άτομο ή εταιρεία).

-Ενας μη κερδοσκοπικός ιδιωτικός

οργανισμός όπως ένα σωματείο ή σύλλογος ή οργάνωση ελληνική ή ξένη ή ένα ξένο πανεπιστήμιο που θα ιδρύσει εδώ ένα παράρτημά του.

Πολλοί από τους υπερασπιστές της ίδρυσης Ιδιωτικών Πανεπιστημίων επιμένουν ότι αυτά πρέπει να είναι μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί.

Από την άλλη πλευρά πολλοί έχουμε ζωηρές αμφιβολίες για την σκοπιμότητα ιδρύσεως πανεπιστημίων με τέτοιο ιδιοκτησιακό καθεστώς.

Κατ'αρχήν υπάρχουν ισχυροί φόβοι για τον μη κερδοσκοπικό χαρακτήρα τέτοιων ιδρυμάτων, γιατί βέβαια

ο μη κερδοσκοπικός χαρακτήρας εξαντλείται στην μη τελική διανομή κερδών.

Αυτό όμως δεν αποκλείει την στόχευση άλλου είδους "κερδών" που έχουν σχέση με πολιτική, πολιτιστική, γλωσσική, θρησκευτική

διείσδυση και επηρεασμό.

Αντίθετα η επιδίωξη κερδών από ένα κερδοσκοπικό ιδιωτικό οργανισμό είναι μια εντελώς ελεγχόμενη διαδικασία, που συνήθως δεν αναμειγνύεται με οποιονδήποτε άλλο αφανή στόχο.

Εξ άλλου συνήθως **το κόστος παροχής υπηρεσιών από ένα καθαρά κερδοσκοπικό ιδιωτικό οργανισμό είναι φθηνότερο** (ακόμα και όταν αυτός είναι συνεχώς κερδοφόρος) από το αντίστοιχο των λεγόμενων μη κερδοσκοπικών οργανισμών.

Δεν πρέπει επίσης να παραλείψουμε να σημειώσουμε, ότι οι μη κερδοσκοπικοί εκπαιδευτικοί οργανισμοί και ιδιαίτερα τα παραρτήματα ξένων αντίστοιχων οργανισμών στην Ελλάδα παρέχουν τις υπηρεσίες τους σε πολύ ψηλές τιμές και τα ακαθάριστα κέρδη τους τα διαθέτουν για να προβάλλουν την εικόνα της χώρας προέλευσής τους (στην καλύτερη περίπτωση).

Παρότι η παραπάνω παρουσίαση είναι πολύ συνοπτική, αρκεί νομίζουμε, για να δημιουργήσει **αμφιβολίες για το κατά πόσο ο μη κερδοσκοπικός χαρακτήρας ενός ιδιωτικού ιδρύματος τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (Ι.Τ.Ε.) είναι η πιο σωστή επιλογή.**

Βέβαια και για τον καθαρά ιδιωτικό κερδοσκοπικό χαρακτήρα ενός τέτοιου ιδρύματος θα μπορούσαν να υπάρχουν πολλές αμφιβολίες, που θα ήταν αντικείμενο πολύ μακριάς συζήτησης.

Οι κυριώτερες αμφιβολίες που συνήθως προβάλλονται είναι εκείνες που έχουν σχέση με :

-Το επίπεδο καθηγητών (που έχει σχέση με το κόστος των αμοιβών τους)

-Το επίπεδο εισόδου των φοιτητών

-Το επίπεδο της υλικοτεχνικής υποδομής

-Το επίπεδο των αποφοιτούντων

Θα αποφύγουμε αυτή τη στιγμή να αναλύσουμε το κάθε ένα από τα θέματα, που τέθηκαν, θα κάνουμε όμως την γενική παρατήρηση, ότι στην Ελλάδα σε άλλες βαθμίδες εκπαίδευσης και σε άλλους τομείς παροχής υπηρεσιών, η σύγκριση όσον αφορά τα παραπάνω σημεία μεταξύ των ιδιωτικών κερδοσκοπικών οργανισμών από την μια μεριά και των αντίστοιχων μη κερδοσκοπικών ή δημόσιων, **συνήθως αποβαίνει υπέρ των πρώτων** (αν μάλιστα λάβει κανείς υπόψη το σχετικό κόστος).

ΕΛΕΓΧΟΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ

Ενα ίδρυμα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης όπως και οποιοσδήποτε οργανισμός δεν είναι δυνατόν να δημιουργηθεί μέσα σε μια στιγμή.

Πέρα από την αρχική ιδέα και την αναγκαία χρηματοδότηση χρειάζεται οπωσδήποτε μια **σοβαρή τεχνογνωσία σε πολλούς τομείς** όπως :

-Την οργάνωση και διοίκηση.

-Την εξεύρεση, πρόσληψη και συνεχή αξιολόγηση του προσωπικού.

-Την δημιουργία εργαστηρίων,

όπου χρειάζονται

-Την αξιολόγηση των σπουδαστών σ'όλη την πορεία τους κατά την φοίτηση

-Τις διδακτικές μεθόδους, τα βιβλία, τους στόχους εκπαίδευσης κλπ.

Τα παραπάνω στοιχεία είναι βασικά και **πρέπει να εξασφαλιστούν από την αρχή σε ικανοποιητικό επίπεδο** για να μπορούμε να ελπίζουμε, ότι ένα ιδιωτικό πανεπιστήμιο θα πετύχει τους στόχους του.

Εδώ πάλι υπάρχουν διάφορες δυνατότητες θεωρητικά τουλάχιστον όπως:

-Δημιουργία μιας οργανωτικής επιτροπής από καθηγητές άλλων ελληνικών και ξένων πανεπιστημίων, που θα μεταφυτεύσει στον νέο οργανισμό τις εμπειρίες και γνώσεις τους και θα φροντίσει για την διατύπωση του καταστατικού χάρτη λειτουργίας του.

-Στήριξη σε αντίστοιχες εμπειρίες ξένων ή ξένου πανεπιστημίου, που θα ενεργεί για κάποιο χρονικό διάστημα σαν σύμβουλος και επιθεωρητής του ελληνικού ιδιωτικού πανεπιστημίου. Το πανεπιστήμιο αυτό θα έπρεπε να είναι από χώρα της ΕΟΚ, για λόγους που έχουν σχέση με την αναγνώριση των τίτλων και των επαγγελματικών δικαιωμάτων των αποφοίτων.

-Δημιουργία ειδικού εποπτικού οργάνου από το Υπουργείο Παιδείας, που θα φροντίζει για την διατύπωση των αρχών λειτουργίας των ιδιωτικών πανεπιστημίων και τον έλεγχο τηρήσεώς τους με συνεχή έλεγχό τους.

Φυσικά μπορούν να υπάρξουν πολλές παραλλαγές των παραπάνω και θα ήταν δυνατό να συζητηθούν επίσης επί μακρό.

Πιστεύουμε, ότι η πιο απλή και άμεσα εφαρμόσιμη πρόταση θα ήταν η δεύτερη, παρ'ότι και αυτή έχει μειονεκτήματα. Το κυριότερο όμως πλεονέκτημα αυτής της λύσης είναι, ότι μεταφέρεται στην χώρα πλήρης τεχνογνωσία και εξασφαλίζεται ο **απρόσκοπτος και ανεπηρέαστος από τα ελληνικά πράγματα έλεγχος της λειτουργίας**

του ελληνικού ιδιωτικού πανεπιστημίου.

Αυτή η λύση μπορεί να συνδυαστεί με την δημιουργία ενός εποπτικού οργάνου του Υπουργείου Παιδείας, το οποίο όμως δεν θα έπρεπε σε καμιά περίπτωση να παίξει ενεργό ρόλο στην λειτουργία των ιδιωτικών πανεπιστημίων.

Σε μια τέτοια περίπτωση θα ήταν δυνατή η βαθμιαία ανάπτυξη του ιδιωτικού πανεπιστημίου. Σημειώ-

νουμε ότι τα Κολλέγια που λειτουργούν αυτή τη στιγμή έχουν ιδρυθεί και λειτουργούν με αυτόν ακριβώς τον τρόπο.

ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ

Όλοι έχουμε καταλάβει ότι τα ελληνικά πανεπιστήμια δεν λειτουργούν σωστά από χρόνια και ότι πρέπει να συμβούν σ' αυτά αλλαγές τόσο μεγάλες, που θα χρειαστούν τεράστια προσπάθεια με μακροχρόνιο συντονισμό και γενική αποδοχή για να καταστούν δυνατές.

Τα βασικά προβλήματα που βλέπουμε οι πολλοί ακόμη και οι μη ειδικοί είναι :

1.Οι φοιτητές δεν φοιτούν παρά σε ελάχιστο ποσοστό.

2.Μεγάλο ποσοστό ωρών χάνεται ακόμη και γ'αυτούς τους λίγους που θέλουν να φοιτήσουν.

3.Οι περισσότεροι καθηγητές αφιερώνουν πολύ λίγο χρόνο στα πανεπιστήμιά τους (υπάρχουν βέβαια αρκετές φωτεινές εξαιρέσεις). Πολλοί δεν μένουν καν στον τόπο λειτουργίας των πανεπιστημίων τους.

4.Η διδασκαλία γίνεται με βάση ένα μέρος του "μοναδικού συγγραμματος" και η εξέταση με βάση ένα μέρος του μέρους.

5.Ο σεβασμός και εκτίμηση προς τον καθηγητή μειώνεται καθημερινά.

6.Κι όμως πτυχία δίνονται σ'όλους έστω και με κάποιες καθυστερήσεις.

7.Οι χώροι των πανεπιστημίων δεν μπορούν να χαρακτηριστούν σαν χώροι εκπαιδευτηρίων.

8.Αμιλλα δεν υπάρχει.

9.Οι καθηγητές είναι δημόσιοι υπάλληλοι με ότι σημαίνει αυτό.

10.Οι επιχειρήσεις προτιμούν όλο και περισσότερο πτυχιούχους του εξω-

τερικού (ακόμη και αν δεν είναι του καλύτερου αρχικού επιπέδου).

Τα ιδιωτικά πανεπιστήμια λοιπόν θα έπρεπε να εξασφαλίζουν από την αρχή την πλήρη διαφοροποίηση τους από τα δημόσια για να υπάρχει πραγματικός λόγος δημιουργίας τους.

Αν κάτι τέτοιο καταστεί δυνατό τότε ίσως θα διευκολυνθούν οι απαραίτητες αντίστοιχες αλλαγές στα κρατικά πανεπιστήμια, αλλαγές που ίσως δεν θα επιβληθούν κυρίως ή μόνο με νομο-

θετικές ρυθμίσεις αλλά και με την βαθμιαία αλλαγή στην νοοτροπία διδασκόντων και διδασκόμενων καθώς και του κοινωνικού τους περιγύρου.

Είναι βέβαιο, ότι σε περίπτωση που ιδρυθούν και λειτουργήσουν αξιολογικά ιδιωτικά πανεπιστήμια, χωρίς να βελτιωθούν τα κρατικά, τότε μετά από λίγα χρόνια οι καλύτεροι σπουδαστές θα πηγαίνουν στα ιδιωτικά και οι χειρότεροι στα κρατικά.

ΣΧΕΣΗ ΤΟΥ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΜΕ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Εδώ κανείς πρέπει να εξετάσει αυτή την σχέση από πολλές πλευρές, από τις οποίες όμως οι κυριότε-

Σε περίπτωση που ιδρυθούν και λειτουργήσουν αξιολογικά ιδιωτικά πανεπιστήμια, χωρίς να βελτιωθούν τα κρατικά, τότε μετά από λίγα χρόνια οι καλύτεροι σπουδαστές θα πηγαίνουν στα ιδιωτικά και οι χειρότεροι στα κρατικά

ρες είναι:

-Τρόπος επιλογής και ύψος διδácτρων των εισαγόμενων.

-Επίπεδο σπουδών και πτυχίων και αποδοχή τους από την αγορά εργασίας (εργοδότες που θα είναι είτε ιδιώτες είτε το δημόσιο).

-Σχέση με τα αντίστοιχα κρατικά πανεπιστήμια και αντιστοιχία ειδικοτήτων, πτυχίων κλπ.

Όλα τα παραπάνω θέματα είναι δύσκολα και πολύπλοκα και σπασθήποτε σχετίζονται με το καθεστώς ιδιοκτησίας και τον τρόπο ελέγχου λειτουργίας των ιδιωτικών πανεπιστημίων.

Για να απλοποιηθεί το όλο θέμα θα πρέπει **να ξεκινήσουμε από κάποια βάση και σαν τέτοια προσδιορίζουμε την λειτουργία ενός ιδιωτικού πανεπιστημίου, που:**

-Λειτουργεί σαν κερδοσκοπικός οργανισμός.

-Συnergάζεται στενά με αντίστοιχο Πανεπιστήμιο εγκατεστημένο σε χώρα της ΕΟΚ με παράλληλη γενική εποπτεία από Επιτροπή του Υπουργείου Παιδείας (τέτοιες συνεργασίες προωθούνται ούτως ή άλλως από την ΕΟΚ).

Σ' αυτή την περίπτωση οι απαντήσεις στα αρχικά βασικά ερωτήματα θα μπορούσαν να είναι :

-Η επιλογή των φοιτητών θα πρέπει να γίνεται μεταξύ εκείνων που πληρούν τις προϋποθέσεις του ξένου πανεπιστημίου. Σαν βάση όμως μετρήσεως της ικανότητας εισόδου θα μπορούσε να είναι και η βαθμολογία των πανελλαδικών εξετάσεων ή κάποιο σύστημα μεικτό.

-Το ύψος των διδácτρων θα καθορίζεται από τον "ιδιοκτήτη" (ιδιώτη ή εταιρεία) του πανεπιστημίου. Φυσικά είναι δυνατό να συζητηθούν εδώ πολλά θέματα σχετικά με την ανάγκη επένδυσης κεφαλαίων στην ανανέωση του εξοπλισμού, την έρευνα, τις υποτροφίες κλπ. Τέτοια θέματα θα μπορούσαν να περιλαμβάνονται στο καταστατικό λειτουργίας του ιδιωτικού πανεπιστημίου. Θα ήταν εξ άλλου δυνατό το

κράτος ή άλλοι φορείς ή και τα ίδια τα πανεπιστήμια να δίνουν υποτροφίες σε ένα αριθμό σπουδαστών.

-Το επίπεδο σπουδών και πτυχίων θα ελέγχεται από το ξένο πανεπιστήμιο, το οποίο ούτως ή άλλως θα τα χορηγεί στην αρχή. Ετσι αυτά θα έχουν την ίδια αναγνώριση που είχαν και μέχρι τώρα για τους σπουδαστές που φοιτούσαν και αποφοιτούσαν από το ξένο πανεπιστήμιο.

-Το ίδιο ισχύει και για το θέμα της αντιστοιχίας πτυχίων και ειδικοτήτων με τα αντίστοιχα των ελληνικών κρατικών πανεπιστημίων.

Οι παραπάνω απαντήσεις είναι ασφαλώς απλουστευτικές και μπορούν να αποτελέσουν την βάση για πολλές συζητήσεις.

Εν τούτοις έχουν το πλεονέκτημα, ότι άτυπα τουλάχιστον **έχουν δοκιμαστεί με επιτυχία από πολλά χρόνια** χωρίς να δημιουργηθεί κανένα ουσιαστικό πρόβλημα στην ελληνική κοινωνία.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Πιστεύω, ότι οι προηγούμενες σκέψεις βοηθούν στην θέση του όλου προβλήματος στις σωστές του σημερινές διαστάσεις και **το αποσυνδέουν από μεγάλες "κουβέντες", που πολλές φορές γίνονται και για άλλους λόγους** (π.χ. αλλαγή Συντάγματος).

-Τα ιδιωτικά ΙΤΕ υπάρχουν ήδη και λειτουργούν από χρόνια.

-Η λειτουργία τους μπορεί και πρέπει να θεσμοθετηθεί και να ελεγχθεί.

-Υπάρχει το συνταγματικό πλαίσιο που επιτρέπει την σχετική νομοθεσία.

-Οι μηχανισμοί ίδρυσης, ελέγχου και λειτουργίας υπάρχουν ήδη και έχουν δοκιμαστεί.

Το μόνο που χρειάζεται είναι η Πολιτεία να αντιληφθεί τα παραπάνω και να κοιτάξει το πρόβλημα πρακτικά και άμεσα.

*** Ο Κώστας Καρκανιάς είναι Πρόεδρος του Ελληνοβρετανικού Κολλεγίου.**